

Positon paper topsectorenbeleid

Het topsectorenbeleid werkt, maar kan effectiever

Inleiding

De Tweede Kamer houdt op 31 maart een hoorzitting over het topsectorenbeleid. TNO gaat in dit position paper kort in op de rol van TNO en de TO2-organisaties (1), de noodzaak van een ambitieuze groeiagenda gebaseerd op investeringen in innovatie en R&D (2) en doet vervolgens vijf concrete voorstellen om het topsectorenbeleid te verbeteren en effectiever te maken (3).

1. TNO en de TO2-organisaties, rol in de topsectoren

TNO en de andere TO2-organisaties (Deltares, MARIN, ECN, DLO en NLR) doen onafhankelijk onderzoek gericht op het vertalen van wetenschappelijke concepten naar praktische toepassingen. Deze rol is cruciaal voor de oplossing van maatschappelijke vraagstukken én voor de concurrentiekracht van ons bedrijfsleven in binnen- en buitenland. TNO is thematisch georganiseerd. De vijf thema's zijn: Industrie, Energie, Gezond Leven, Defensie & Veiligheid en Leefomgeving. De breedte van onze portefeuille stelt TNO bij uitstek in staat verschillende wetenschappelijke disciplines met elkaar te verbinden. Juist op die kruispunten ontstaat innovatie.

We hebben onze inzet in de topsectoren vergroot, ondanks de bezuinigingen op toegepast onderzoek. TNO participeert in zeven van de negen topsectoren en heeft derhalve goed inzicht in de effectiviteit van het beleid.

2. Een ambitieuze innovatie-agenda gericht op toekomstig verdienvermogen

De economische groei van Nederland in de afgelopen decennia werd voor een belangrijk deel gedreven door de groei van de arbeidsparticipatie en de beroepsbevolking. Deze succesformule kan in de komende decennia niet met hetzelfde effect herhaald worden door het gecombineerde effect van vergrijzing en ontgroening. Het toekomstig verdienvermogen van Nederland zal in de visie van TNO vooral moeten worden gedreven door R&D en innovatie. Dit biedt tegelijkertijd unieke kansen om grote maatschappelijke vraagstukken op te lossen, rond bijvoorbeeld voedsel, energie of data/ICT, waar Nederland sterk gepositioneerd is. Eén van de voorwaarden om deze kansen te verzilveren, is een ambitieus en effectief overheidsbeleid. Wij roepen daarom op om in een "innovatieagenda" vol in te zetten op versterking van de economische groei en oplossing van maatschappelijke vraagstukken via R&D en innovatie. Nederland zou tenminste het officiële beleidsdoel (2,5% van het bbp aan onderzoek en ontwikkeling) moeten behalen. Nog beter is als Nederland zijn ambitie gelijk zou stellen aan het EU-doel van 3% bbp.

3. Het topsectorenbeleid: handhaven en verbeteren

TNO constateert dat het topsectorenbeleid vruchten afwerpt. Het beleid is gericht op sectoren waar Nederland sterk in is. Dat stelt ons in staat om die positie uit te bouwen. Er is meer vraagsturing door bedrijven en de samenleving. Er zijn diverse grootschalige pps-en (zoals Solliance en QuTech) ontstaan waarin bedrijfsleven, universiteiten, organisaties voor toegepast onderzoek en de overheid effectief samenwerken. Een kanttekening is dat tussen de topsectoren verschillen bestaan. Sommige topsectoren functioneren beter dan andere, de organisatie verschilt, etc. Verbeteringen zijn mogelijk die de effectiviteit van het beleid kunnen verhogen. We doen hieronder enkele voorstellen. Omdat de huidige innovatiecontracten t/m 2017 lopen, zijn deze gericht op de periode na de verkiezingen.

Concrete voorstellen voor het topsectorenbeleid

A. Meer ruimte voor cross-sectorale samenwerking en koppeling met NWA

Er is binnen het topsectorenbeleid meer cross-sectorale samenwerking nodig die aansluit op de maatschappelijke en economische uitdagingen. Het vraagstuk van de energietransitie is een goed voorbeeld waar cross-sectorale samenwerking toegevoegde waarde heeft en zelfs cruciaal is om te slagen. Hierbij zijn nu naast de topsector Energie, o.a. ook de topsectoren HTSM (fabricage flexibele zonnecel), Logistiek (brandstoffen) en Chemie (besparing) intensief betrokken. Een voorbeeld van een thema dat uit zijn aard de sectoren doorsnijdt en bovendien voor grote veranderingen zorgt, is ICT- en Big Data-technologie. De samenwerking over de topsectoren zou geconcentreerd en gestimuleerd kunnen worden rond een aantal van

deze grote doorsnijdende thema's. Nieuwe PPS-programma's rond deze thema's kunnen worden opgezet. De aanpak sluit bovendien goed aan bij die van de Nationale Wetenschapsagenda, waarin ook rond dergelijke thema's routes worden uitgewerkt. Deze aanpak kan worden uitgevoerd via thematisch gerichte financiering. De kennisinfrastructuur wordt dan via deze thema's verbonden.

B. Meer aandacht voor brede kennisverspreiding naar het MKB

Het topsectorenbeleid is gericht op de ontwikkeling van nieuwe kennis. Hierbij zijn vooral grote bedrijven en het wat grotere, kennisintensieve MKB betrokken. Dit 'koplopersbeleid' is hard nodig, maar dat geldt evenzeer voor kenniscirculatie: de brede verspreiding van recent ontwikkelde kennis naar het MKB. De 'ontwikkelaars' (geen eigen R&D) en 'toepassers' (passen elders ontwikkelde kennis toe) in het MKB zijn hiervan afhankelijk. TNO heeft een brede basis van R&D-experts beschikbaar en is daarmee tevens een R&D-lab voor MKB-bedrijven, die zelf vaak niet de mogelijkheden hebben om R&D-faciliteiten te ontwikkelen. Wij richten ons ook op de brede verspreiding van in de topsectoren ontwikkelde kennis. Hiervoor bestaat echter geen instrumentarium. TNO pleit daarom voor sterkere stimulering van deze brede kennisverspreiding.

C. Complexiteit en administratieve lasten

Er zijn nu binnen de negen topsectoren veel vormen van TKI's, stichtingen, met een verschillende aanpak. Het is divers en onoverzichtelijk geworden. Hetzelfde geldt voor het instrumentarium. Dit leidt tot hoge administratieve lasten voor kennisinstellingen en bedrijven. TNO pleit voor vereenvoudiging en stroomlijning van het instrumentarium en de institutionele structuur.

D. Bijstelling TKI-toeslag

De TKI-toeslag houdt in dat voor elke euro die de private sector investeert in R&D bij een onderzoeksorganisatie, het Topconsortium voor Kennis en Innovatie (TKI) €0,25 TKI-toeslag ontvangt. Een hogere toeslag zou een sterkere prikkel betekenen om private investeringen in R&D uit te lokken, ook in grote PPS'en. TNO pleit daarom voor het inzetten van de TKI-toeslag voor het stimuleren van grootschalige PPS'en, Field Labs en Proeftuinen, met minimaal 50% toeslag t.b.v. het programmabudget. 2017 zou benut kunnen worden door een pilot rond bijv. Holst op de High Tech Campus in Eindhoven te starten.

E. Financiering grote onderzoeksfaciliteiten

'Grote onderzoeksfaciliteiten' zijn laboratoria en bijzondere testruimtes waar wetenschappers en bedrijven vernieuwende ideeën en technologieën ontwikkelen. Een voorbeeld is het NanoLab van TNO in Delft. Omdat er precompetitief onderzoek wordt verricht, verdienen de faciliteiten zichzelf niet terug. Uit de inventarisatie van het ministerie van Economische Zaken van 12 oktober 2015 blijkt dat er een duidelijke investeringsbehoefte voor Nederland ligt, waarvoor op dit moment geen middelen zijn. De TO2-organisaties zijn hierover met het Ministerie van Economische Zaken in gesprek. De uitkomst hiervan is van groot belang, want de onderzoeksfaciliteiten leveren een cruciale bijdrage aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken en de concurrentiekracht van het bedrijfsleven. Onderzoeksfaciliteiten spelen een rol bij het oplossen van maatschappelijke problemen op uiteenlopende terreinen, zoals mobiliteit en gezondheid. Het zou goed zijn als de desbetreffende ministeries betrokken worden bij het financieringsvraagstuk.

Contactpersonen: Frank van den Heuvel (Directeur Public Affairs, frank.vandenheuvel@tno.nl, 06-22975631) en Rogier van Keulen (Adviseur Public Affairs, rogier.vankeulen@tno.nl en 06-29496857)